

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celipoli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 20.

V Ljubljani, 15. oktobra 1875.

Tečaj XV.

Nazorni nauk.

Nebo — oblaki — solnce — mesec — zvezde.

Sedaj stojim pred tabo, med tabo in mano je prostor, ki je napolnjen z zrakom (tukaj lahko z roko zrak zamajemo, da učenec čuti gibanje zraka). Pred tabo je tedaj zrak. — Poleg tebe na desni sedi tvoj součenec I. Med njim in tabo je tudi zrak. Na levi tudi. Od obeh strani je tedaj zrak. — Nasproti prednjemu je nazadnje, tudi za-
dej je zrak; tedaj na kratko:

1. okoli nas je zrak, povsod nas zrak obdaja. Pod nami je na tleh. Vse, kar je okoli nas, je na zemlji, tedaj:

2. pod nami je zemlja. Nad nami je zrak (ako smo v izbi strop). Zrak sega do neba (tako sodi otrok). Nad nami je toraj nebo, tedaj:

3. nad nami je nebo. Po tem rečemo: okoli nas je zrak, pod nami je zemlja, nad nami je nebo.

Nebo.

Tudi nebo (tako se nam vidi) sloni na zemlji in sicer ne na stebrih, ampak z robom (krajem). Ta nebesni rob nareja okroglo čerto, je okrožen. Čerta, katero si mislimo na nebu potegnjeno nad tem robom povsod enako daleč od njega, je tudi okrožena. Vsaka taka čerta od neb-nega roba do njegovega središča nareja krog. Lahko si mislimo neizreženo veliko takih čert na nebu, ki gredo od ene točke nebesnega roba do druge. Te sicer ne narejajo popolnoma kroga a le nekaj njega, ali oblok (večji ali manjši).

Vsaka čerta, katero si mislimo na nebu, je oblačna. Tedaj pravimo, da je nebo oblačno, da je oblok. Nebo pa nima kotov ali voglov, tedaj: Nebo je oblok, kateri (kakor se nam zdi) na zemlji sloni.

Dvoje pravimo tedaj od neba, namreč:

1. da je oblok, 2. da sloni na zemlji. Nebeški oblok je navadno modre barve, vendar nekake posebne. Kar je tako modro, kakor nebo, pravimo, da je višnjevo. Zjutraj in zvečer se nam zdi nebo, ali le nekaj njega, rudeče, ob nevihti pa černo. Večkrat je jasno, pa tudi megleno. Nebeški oblok sloni na zemlji. Ako smo na pr. v sredi ljubljanskega polja, na pr. pri smodnišnici ali zidanici za smodnik, se nam vidi kraj neba na eni strani pri Zalogu, na drugi strani nad Šentvidom, kakor bi slonel na zemlji. Ako pa gremo tje, kjer sta se na videz dotikovala nebo in zemlja, vidimo le-tam, od koder smo prej svet ogledovali kraj neba.

Kraj neba in zemlje, kakor ga vidimo, je okrogel, tedaj imenujemo to: vidno okrožje, obzorje ali prizorje.

Iz tega pa spoznamo, da je naše obzorje drugače, ako ogledujemo kraj iz drugega kraja, ali, kakor mi spremenimo svoje stališče, spremeni se nam tudi obzorje, ali: po različnih stališčih imamo tudi različno prizorje. Na ravnini veliko dalje vidimo, kakor v berdovitem ali goratem kraju. Iz gore, stolpa i. t. d. veliko dalje vidimo, kakor iz nižave, naše obzorje je večje. Največje je naše prizorje, ako smo v ravnini na vzvišenem kraju. Morje, kedar je pokojno, je ravnina naj bolj ravna, tedaj...

Redko kedar je nebo čisto jasno, večidel je z oblaki pokrito, je oblačno. Po dnevu vidimo na nebu navadno solnce. Po noči vidimo luno in zvezde. Ker se nam vidi, kakor da bi bilo nebo z zvezdami pokrito, zato je imenujemo zvezdnato nebo. Na nebu tedaj vidimo: oblake, solnce, luno in zvezde.

a. Oblaki.

Snov. Ljudje, ki so hotli iti na goro, so videli ob znožju nad sabo oblake. Ko so šli v goro, prišli so v gosto meglo. Naprej stopaje, prišli so iz megle in vidili so nad sabo jasno nebo in pod sabo pa oblake. Gosta megla pa, skozi katero so šli, je bila oblak. Oblaki tedaj niso nič drugega, kot gosta megla. Megla zmoči, se je tedaj mogla narediti iz vode; je iz rođenih par.

Barva. Naj več oblakov je sivih, nekoliko je belkastih. Zjutraj in zvečer vidimo večkrat rudečkaste in rumenkaste oblake, oblaki so žarni. Ob nevihti so na nebu črni oblaki.

Velikost in podoba. Oblaki so veliki in mali, in včasih, posebno ob deževnem vremenu je vse nebo pokrito z eno samo meglo. Včasih pa plavajo posamezne megle, podobne kosmičem, in potem jim pravimo: meglice (jančki megleni), večkrat so pa v plasteh razne višočine, često-

krat narejajo velike stolpe in gore, posebno ob hudi uri, ali so pa tudi podobne hišam, drevesam, ljudem i. t. d.

Giblivosť in gibanje. Sedaj vidimo oblake na nebu. Navadno vidimo, da se premikajo; kmalo od zahoda na vzhod, kmalo od juga, kmalo od jugovzhoda i. dr. Vselej pridejo od ondod, od koder veter vleče, gredo tje, kamor vleče. Veter jih goni. Kolikor tedaj veter nareja, da se oblaki gibljejo, imenujemo, da je veter vzrok njihovega gibanja.

Včasih vidimo, kako gredo visoko v zraku oblaki od vzhoda proti zahodu, ko med tem gredo drugi oblaki z zahodnim vetrom proti vzhodu. Da si to stvar razjasnimo, moramo si misliti, da je visoko v zraku (v višjem ozračji) ob enem tudi vzhodni veter. Skušnje druge so tudi to poterdile.

Korist in škoda. Iz oblakov pada dež, sneg in toča, in tako napajajo v poletni vročini žejno polje, po zimi pa pokrivajo mlado sejanje z mehko, gorko odejo in je varujejo mraza; zgodi se pa tudi, da se letina slabo obnese (zarad preveliko dežja, zarad toče i. dr.). V oblakih se tudi nareja nevihta; nevihte so zelo koristne, pa so tudi včasih zelo škodljive. Pesnik to pove v kratkih besedah.

Iz oblaka
Blagor pride
Dež izide
Iz oblakov v strah sosesk
Udri tresk!

Anton Umek Okiški.

G.

Prešinila resnica tamno znanstvo,
Poblašila je umu svetlo pot;
Osnove čudne gleda le kerščanstvo,
Ker prosto jadra duh njegov povsod.
Pozná začetek večni in stvarjenje,
Ker kaos ne zapira mu oči;
Le ono vé, kaj smert je, kaj življenje,
Kaj čas, kaj dóba vekovitosti.

Tako poje Okiški v „Abunovem samogovoru na morji“, kjer z ozirom na razpadli svet gerški in latinski kaže časa velike spremembe in da na mestu velikanskih dvorov silovitih nekdanjih cesarjev sloví sedaj prestol Petrov. — Kje rajskega Olimpa so višave, kjer nekdanj bival je z maliki Cen, pomenljivo poprašuje; zapodil dim je svet resnice prave, le rešil broj se praznih je imén. Prišla je moč besede silovite, na nebu se prikazal zmage križ; neskončnosti so pota vsim odkrite, ko jih obsije